

چاردیواری به مناسبت روز درختکاری، از پیوند معنوی و فرهنگی ایرانیان با محیط زیست می‌گوید

چون سرو استوار سبزیم و پایدار

درآمد کشورهای توسعه‌یافته از طریق گردشگری در مناطق جنگلی چندین برابر برداشت چوب از آن است. حفظ ذخایر ژنتیک گیاهی و جانوری و تنوع زیستی از کارکردهای دیگر جنگل‌هاست. کنترل آب‌های سطحی و تغذیه سفره‌های آب زیرزمینی هم بدون درختان امکان‌پذیر نیست. برای نفوذ یک لیتر آب در اراضی جنگلی پهن برگ، هفت دقیقه و ۴۰ ثانیه، در اراضی کشاورزی ۴۶ دقیقه و ۴۶ ثانیه و در محیط خارج از جنگل چهار ساعت و ۲۶ دقیقه و ۴۰ ثانیه وقت لازم است، به عبارتی در عرض یک ساعت در زمین جنگلی پهن برگ ۸/۴ لیتر، در زمین کشاورزی ۱/۲۹ لیتر و در محیط خارج از جنگل ۲۲ لیتر آب وارد خاک می‌شود. این نتایج نشان‌دهنده اهمیت پوشش گیاهی به ویژه جنگل‌ها در جلوگیری از بروز سیل همچنین جلوگیری از تبخیر و تغذیه بهتر سفره آب زیرزمینی است همچنین جنگل منشأ بسیاری از رودخانه‌ها و چشمه‌هاست.

■ نگاه‌ما به درخت، معنوی و معرفی است

رهبر معظم انقلاب نیز در زمینه درختکاری و محیط زیست همواره تأکید داشته‌اند و معتقدند نگاه ما به این مخلوق الهی معنوی و معرفی است. ایشان در بیاناتی می‌فرمایند: فعالیت‌هایی که در مورد فضای سبز و درخت و گیاه و محیط زیست و جنگل و بقیه [این امور] انجام می‌گیرد، فعالیت‌های دینی است، فعالیت‌های انقلابی است؛ و جوان‌های عزیز ما نباید گمان کنند مسأله محیط زیست یک مسأله تزئینی و تجملاتی و زیادی است؛ نه، یک مسأله اساسی و مهمی است که در شرع و قانون آمده. ایشان در بیانات خود تأکید می‌کنند: این که مردم عادت کنند درخت بکارند این کار خیلی خوبی است اما هم مردم و هم مسئولان عادت کنند این فضای سبز را - به خصوص جنگل‌ها را، به خصوص مراتع را - ان شاء الله... حفظ کنند؛ اینها جزو وظایف ما است. البته حرف می‌زنند آقایان و غیر آقایان، صحبت زیاد می‌کنند، منتها حرف تنها کافی نیست، عمل لازم است و به جای زیاد گفتن باید زیاد عمل کرد.

نیمه اسفند به نام روز درختکاری نامگذاری شده که معمولاً در این روز با کاشت نهال از سوی مردم و برخی مسئولان، بر اهمیت درختان بیشتر تأکید می‌شود. در این میان اما نباید فراموش کنیم که این اقدام پسندیده در فرهنگ ایرانی و دین اسلام از جایگاهی والا برخوردار است. «درخت» نماد آبادانی و شاخص سبزی و خرمی و مظهر زندگی و باعث تلطیف هوا و موجب آسایش و رفاه مردم و پاک‌ی طبیعت است. برخی شاعران ملت ایران را در پایداری و استواری به سرو و در استقامت به کوه تشبیه می‌کنند. براساس آخرین نتایج تحقیقات «مؤسسه منابع جهانی» ۳۶ کشور در ۲۰ سال گذشته بیشتر از برداشت درخت، درخت کاشته‌اند. ایران نیز با کاشت ۳۶/۷ هزار هکتار درخت در ردیف این کشورها قرار گرفت و در دو دهه گذشته بیش از برداشت، درخت کاشته است. در این گزارش سراغ نگرش دین اسلام و فرهنگ ایرانی به درخت و درختکاری رفته‌ایم و برخی فواید این مخلوق مهم و اثرگذار الهی را با شما در میان خواهیم گذاشت.

حسین محمدی اصل

چاردیواری

آزادگی هم خوانده‌اند و این عنوان در ادبیات فارسی مورد استفاده است. این درخت همچنین همیشه سبز است و هیچ گاه خزان ندارد و نشان می‌دهد که ایرانی همیشه سبز و خرم و شاد است. سخت‌ترین توفان درختان را می‌شکند اما سرو تا روی زمین خم می‌شود ولی هرگز کمربش نمی‌شکند. حتی فردوسی در ابیاتی از شاهنامه می‌نویسد: «یکی سرو آزاده بود از بهشت، به پیش در آذر آن را بکشت، نبشتی برزاد سرو سهری، که پذیرفت گشتا سپ دین بهی».

■ فواید درختکاری برای زندگی بشر و محیط زیست

تولید اکسیژن و کاهش آلاینده‌های یکی از مؤثرترین ارزش جنگل‌ها در زندگی انسان است. در مجموع ۶۰ درصد اکسیژن مصرفی جهان توسط پوشش گیاهی تولید می‌شود، براساس برخی برآوردها هر هکتار جنگل قادر است ضمن جذب گاز کربنیک سالانه ۲/۵ تن اکسیژن (نیاز ۱۰ نفر در سال) را آزاد کند. همچنین پوشش جنگلی باعث کاهش ماکزیمم و افزایش مینیمم دما، در مقایسه با مناطق عاری از درخت و سبب اعتدال در وضعیت آب و هوا می‌شود. نکته دیگر که باید به آن توجه کرد این است که امروزه

بالای پشت بام توسعه رسیده‌اند، آنها به فرزندان شان آموزش می‌دهند با طبیعت این گونه رفتار کنید، حفظ‌شان کنید در حالی که این موارد جزو آموزش‌های اساسی دینی ما است.

■ درخت سرو، نماد استواری در فرهنگ ایرانی

سرو کاشمر یا سرو کشمیری سرو مقدس زرتشت درختی بوده که طبق باور زرتشتیان به دستور زرتشت کاشته شده بود. این درخت بسیار زیبا و بزرگ بود و شهرت آن به متوکل خلیفه عباسی رسید. خلیفه دستور به قطع آن داد و پیشنهاد زرتشتیان آن شهر که ۵۰ هزار سکه طلا برای قطع نکردن آن درخت بود مورد قبول واقع نشد و آن را قطع کرده و برای خلیفه به بغداد بردند. یک روز قبل از رسیدن درخت به بغداد، متوکل به قتل رسید و این مطابق پیشگویی زرتشت بود که گفته بود هر که این درخت را قطع کند، کشته خواهد شد. این سرو در زمان قطع شدن بیش از ۱۴۰ سال عمر داشت. سرگذشت سرو کاشمر یا کشمر را غالباً شنیده‌اید؛ سروی که روایت بود پیامبر باستانی ایران، اشو زرتشت آن را با دست خود از بهشت آورده و در زمین کاشمر کاشته است. درخت سرو زیباترین و خوش قامت‌ترین درخت است که بارهم نمی‌دهد و از تعلق آزاد است از این رو آن را نماد

■ درخت‌ها؛ نماد سجده به پروردگاری هم‌تا

این که برخی شعرا و مشاهیر ادبی ایرانی اسلامی در آثار خود از درخت به عنوان نماد برترین عبادت‌ها و ایستادگی و مقاومت یاد می‌کنند، از اهمیت آن در فرهنگ ما حکایت دارد. به عنوان مثال، در آیه ۶ سوره مبارکه الرحمن سخن از سجده موجودات در برابر ذات مقدس پروردگار به میان آمده و در کنار آنها از «درخت» نیز به عنوان یکی از این ساجدان یاد شده است. در احادیث هم چنین مواردی به وفور یاد می‌شود. رسول خدا (ص) در مورد درختکاری و اهمیت آن فرمودند: کسی که درختی بکارد، خداوند نیز برای او در بهشت درختی می‌کارد. پیامبر اکرم (ص) در جای دیگر می‌فرمایند: کسی که درختی بکارد یا چاهی حفر کند یا زمین مرده‌ای را زنده کند، پس از جانب خدا و رسول (ص) پاداش نصیب او می‌شود. (من لا یحضر الفقیه، ج ۳، ص ۲۴۰) امام حسن (ع) نیز فرمودند: نخل و درخت برای خانواده درختکار، برکت است و برای بازماندگان پس از آنان نیز اگر شکرگزار خداوند باشند نیز برکت است. (کنز العمال، ج ۱۲، ص ۳۳۹، حدیث ۳۵۳۶)

■ علی (علیه السلام) ۶۰ هزار درخت کاشت

برخی تاریخ‌نگاران درباره علاقه امام اول شیعیان به طبیعت و درختان می‌گویند: حضرت علی (ع) قبل از شروع هر جنگی یاران خود را جمع می‌کرد و به آنها دستور می‌داد در حین جنگ نباید از سوی آنان هیچ درختی شکسته شود. ایشان، در ۲۵ سال عزلت و خانه نشینی، به حفاری قنات و درختکاری مشغول بودند و ۶۰ هزار نخل کاشتند. (مقدمه نهج الفصاحه، چاپ دوم، ص ۸۴) امام صادق (ع) فرمود: شش چیز است که مومن پس از مرگ خود از آن سود می‌برد، فرزند صالح که برایش آمرزش خواهد. قرآنی که خوانده شود، چاه آبی که بکند و درختی که بکارد و صدقه آبی که جاری سازد و روش نیکی که از آن پیروی شود. (امالی شیخ صدوق ص ۱۶۹). پیامبر اسلام و ائمه معصومین آغازگر حرکت حفاظت از محیط زیست بودند و غربی‌ها، امروز با نردبان‌های ما به